

London 23. 10. 1942.

POMEN KRAGUJEVACKIM ZRTVAMA.

Juce, 22. oktobra, u 12 casova priredjen je pomen zrtvama pokolja izvršenog u Kragujevcu. Pomen je priredjen na dan godišnjice toga uzasnog zlocina sto su ga izvršila Nemci pre godinu dana nad hiljadama nezastecenih i nevinih Kragujevackih gradjana i nad stotinu skolske dece.

Pomen je održan u ovdasnjoj grčkoj pravoslavnoj crkvi. Crkveni obred obavio je prota G. Zivojne Ristanovic uz asistenciju grackog arhimandrita g. Virvasa. Na jektenija je odgovarao grčki crkveni kor.

Pomenu su prisustvovali Nj. V. Kralj Petar II i Nj. V. Kraljica Marija. Nj. V. Kralj dosao je u crkvu u pratnji dezurnog adjutanta majora g. Svetislava Vohoske. Pred crkvom su docekali Nj. V. Kralja i Nj. V. Kraljicu Mariju ministar dvora g. Radoje L. Knezevic, zastupnik prvog adjutata Nj. V. Kralja major g. Danilo Zobbenica, divizijski djeneral g. Milorad Radovic i sef protokola g. Dusan Marinovic.

Pomenu su prisustvovali svi clanovi Kraljevske Vlade na celu sa Pretsednikom g. Slobodanom Jovanovicem. U prepunoj crkvi bili su prisutni i gradjanska i vojna zvanicna lica kao i clanovi nase kolonije.

Na kraju pomena prota g. Ristanovic održao je besedu.

BESEDA PROTE G. RISTANOVICA.

" Vasa Velicanstva,

"Mlado zito povijaj klasove
Prije roka dosla ti je zetva."

" Krvava zetva, koja u nasoj zemlji traje od aprila prosle godine veka je i teza nego sto je Vladika Njegos mogao zamisliti. Po obimu te strasne zetve, mi bi mogli svakoga sata u godini sluziti opela i parastose, pa da opet ne stignemo da se za svaku zrtvu Bogu pomolimo. Zaista su prorocke reci Crnogorskog Vladike od pre sto godina kada kaze :

Da ustanu babove mi duse, sve bi ove gore prekrilili
Borci Srpski koji popadase rad Slobode i Srpskog Imena.

" Na danasnji dan prosle godine Kragujevac i njegova najbliza okolina ostali su bez sest hiljada svoje brace. Ucionice Prve Kragujevacke Gimnazije zjapili su prazni. Na skamijama su jos stajali nedovršeni pismeni zadaci Kragujevackih djaka kao oprostajna pisma svojim roditeljima. Ti ucenici VI, VII i VIII razreda završili su svoje skolovanje pre vremena i na ispitu koji je teska sudbina njihovog naroda priredila, dobili su diplome sopstvenom krvlju ispisane. Tuzna povjesnica nasega naroda upisala jos sest hiljada novih mucenika. Kragujevac koji je 1818 postao prva prestonica obnovljene Srpske Drzave; koje je 1833 godine dao Srbiji prvu gimnaziju, ovu, cijih je stotinu djaka streljano prosle godine; gde je 1838 godine otvorena prva Velika skola; a 1837...

K O M E M O R A C I J A Ž R T V A M A K R A G U J E V A Č K I H

P O K O L J A

London, 26 novembra 1942

Juče, 25 novembra 1942, u 15 časova, u dvorani Hyde Park Hotela, održana je svečana Komemoracija žrtvama Kragujevačkih Pokolja i svih žrtava mladeži savezničkih naroda, mladeži koja je pala usled divljačkih zločina Nemaca i njihovih satelita.

Ovoj Komemoraciji prisustvovao je Nj. V. Kralj Petar II. U pratnji Nj. V. Kralja bili su g. Radoje Knežević, Ministar Dvora i dežurni adjutant major g. Svetislav Vohoska.

Komemoraciji su prisustvovali članovi Kr. vlade na čelu sa Pretsednikom g. Slobodanom Jovanovićem.

Dvorana je bila prepuna članova savezničkih naroda kao i članova jugoslovenske kolonije u Londonu. Takođe su prisustvovali u većem broju predstavnici Engleske i ostale savezničke štampe.

Među stranih uglednim učesnicima zapaženi su: Lord De La Warr, Lord Listowel, Lord Nathan, Lord Marley, Lord i Lady Ebbisham, Lady Swaythling, Lady Paget, Lady Nutting, Ministar g. Ernest Bevin, g. Leslie Hore-Belisha, g. Leslie Burgin, g. D. N. Pritt, Sir Ernest Graham-Little, Lt. Col. Sir Thomas Cook, Lt. Col. Sir Thomas Moore, Col. H. P. Mitchell, g. W. W. Astor, g. John Parker, Sir Walter Monckton, Sir Waldron Smithers, g. W. Gallacher, Lt. Gen. Sir John Brown, Capt. Denzil Batchelor, g. Geoffrey Mander, g. Bruce Lockhart, Lt. Col. A. E. V. Brunell, Sir James i Lady Berry, Sir Frank Newson-Senti, Sir William Beveridge, Mayor of St. Marylebone (Councillor D. Timins), Mayor of Islington (Alderman P. Olive), Bishop Rocksborough Smith, Rev. Albert Baillie, Canon Marriott, Imam londonske džamije, Rev. R. M. French, Rev. M. F. Aubrey, g. P. C. Loftus, g. Henry Straus, g. J. Chuter Ede, Lady Meiklejohn, Dr. J. T. Sheppard, Sir W. D. Ross, g. Charles Robertson, Rev. E. St. G. Schomberg, g. R. Birley, g. C. A. Elliott, g. C. H. Gilkes, g. A. Clow Ford, Col. A. H. Proctor, Mrs. Cowan, Sir Jocelyn Lucas, g. F. G. Hickson.

Komemoraciji je predsedavao Ministar inostranih poslova g. dr. Mončilo Ninčić.

Na počasnoj tribini bili su govornici savezničkih naroda g. J. Hoste, državni potsekretar za prosvetu Kraljevine Belgije; g. dr. Juraj Slavik, Ministar unutrašnjih poslova i Ministar prosvete Čehoslovačke Republike; g. Rene Cassin, Komesar pravde i narodne prosvete Boračke Francuske; g. R. A. Butler, Ministar prosvete Velike Britanije; g. S. Dimitrakakis, Ministar pravde Kraljevine Grčke; g. G. Bolkenstein, Ministar prosvete Kraljevine Holandije; Stanislav Stronsky, Ministar prosvete Poljske Republike; g. Vasilje Valkov, izašlanik Sovjetskog Saveza i g. Miša Trifunović, Ministar prosvete Kraljevine Jugoslavije.

Pretsednik Komemoracije, Ministar g. dr. Mončilo Ninčić otvorio je i zaključio Komemoraciju prigodnim govorima, čije ćemo tekstove doneti u sutrašnjem broju Biltena.

prestavljajući g. dr. Ninčić pozvao je Sefu naše Diplomatske Misije u Velikoj Britaniji, g. Vladimira Milanovića, da pročita poruku Nj. V. Kraljice Marije. Zatim je Ministar g. dr. Ninčić dao reč Ministru prosvete g. Miši Trifunoviću, koji je na francuskom jeziku održao govor čiji smo tekst objavili u jučerašnjem broju Biltena. Posle govora Ministra g. Miše Trifunovića, održao je govor Britanski Ministar prosvete g. R. A. Butler. Nakon toga su govorili predstavnici savezničkih naroda onim redom kao što su napred navedeni. Tekstove ovih govora donosimo.

ZRTVAMA

GOVOR MINISTRA PROSVETE G. MILOSA TRIFUNOVICA.

Danas 25 novembra 1942, priredjena je svečana javna komemoracija u cast kragujevac-kih zrtava, na kojoj komemoraciji je Ministar prosvete g. Milos Trifunovic, održao sledeci govor.

"Zlocini Nemaca i njihovih satelita u svima evropskim zemljama prevazilaze sve sto je moglo biti zabeleženo u istoriji naseg kontinenta.

"Nemci su osvojili skoro celu Evropu i svet se plaši. Iz kojih razloga oni vrše zverstva nad mirnim stanovništvom, čak i nad decom. U istini, oni su okupirali Evropu a i pored toga ovi pobednici žive u smrtnome strahu pred nevidljivim protivnikom, nacionalnom svescu, covekanskom svescu naroda koji hoće da nose svoje ime slobodnih naroda, i pored poraza, i pored neprijateljske okupacije. Ona Nemci pokušavaju nemoguće: unistiti ovu svest podjarmljenih naroda. A kada primete da je ona budna, postaju krvozedni kao divlje zivotinje, bacajući se na ubistva u masi gradjanskog stanovništva, ili na njihovo proterivanje iz krajeva u kojima su živeli stolecima. Oni su narocito uporni u unistavanju omladine svakog naroda da bi u korenu unistili njegovu buducnost.

"Evo cinjenica koje se ticu Jugoslavije.

"Na severozapadu Nemci su zvanično anektirali polovinu Slovenacke. Pokusali su da primoraju slovenacko stanovništvo da polozi zakletvu Hitleru, da se upise u nacionalsocijalisticku stranku, i poceli su da regrutuju mladice za nemacku vojsku. Zatvorili su sve slovenacke skole. Da bi se napravilo mesto Nemcima, desetine hiljada Slovenaca su proterani i silom prebaceni u srpske i hrvatske oblasti. Masakrirali su vise hiljada, medju kojima mnogobrojne svestenike. Slovenacke mlade zene deportirane su u Nemacku.

"U toku 20 poslednjih godina Italija je u oblastima Gorice, Trsta i Istre, sprovodila politiku sistematske denacionalizacije Hrvata i Slovenaca potpunim ukidanjem njihovih skola i nacionalnih ustanova i nasilnom promenom njihovih porodičnih imena. Oni su sa jos vise brutalnosti primenjivali istu politiku denacionalizacije u oblastima Slovenacke i Dalmacije koje je Italija nedavno anektirala, vrseci istovremeno ubijanje slovenackog i hrvatskog stanovništva.

"Mađjari su se takodje pokazali krvozedni kao i njihovi gospodari Nemci. U okupiranim oblastima Backe oni bukvalno istrebljuju srpsko stanovništvo. Vise hiljada Srba bili su primorani, da u roku od 24 sata, napuste domove, imovinu i stoku. U Bosni i Hercegovini, gde je otpor nespokolebljiv, Nemci i Pavelicevi ustasi sistematski istrebljuju srpsko stanovništvo. Ista nasilja vrše i Mađjari u Juznoj Srbiji.

"Olicenje nemackog varvarstva jeste Kragujevac, varos koja se nalazi u sredistu Srbije, koja je bila pretvorena u pravu grobnicu. Pocetkom prosloga stoleca, Kragujevac je bio prestonica Srbije. U njegovoj blizini nalazi se kolevka nase dinastije, odakle je pocela borba za oslobodjenje srpskog naroda 1804. Malo ~~pre~~ 1830 bila je u ovoj varosi osnovana prva gimnazija u Srbiji. Meseca avgusta i septembra prosle godine bila je vec pocela u Srbiji na siroj osnovi borba gerila pod komandom generala Drazze Mihailovica. Hitler, u svome besu, dao je sledece naredjenje: streljati stotinu Srba za svakog nemackog ubijenog vojnika a 50 Srba za svakog nemackog ranjenog vojnika. Svaka kuca, iz koje se puca, ima da bude odmah sliscena sa zemlje a svi njeni muski stanovnici, stariji od 15 godina, ubijeni.

"Na rastojanju od 50 kilometara od Kragujevca nalazi se mala varos: Gornji Milanovac, koju su Nemci optuzili da pomaze srpske borce. Iz toga razloga jedna nemacka kaznena ekspedicija, upucena iz Kragujevca, napala je Milanovac da bi ga unistila vatrom. Na povratku u Kragujevac, ovu kaznenu ekspediciju Nemaca napale su gerile. 10 Nemaca su poginuli a 26 od njih bili su ranjeni. Shodno vec izdatoj naredbi Hitlerovoj, nemacki vojni komandant Kragujevca preduzeo je represalije protiv mirnog gradjanskog stanovništva. U zoru 21 oktobra nemacka vojska je opsela varos i preduzela hapsenje ljudi u njihovim kucama, u kafanama, u nadlestvima, u radnjama, ne zaboravljajući na sudije, na parnicne strane i na svedoke koji su se nalazili u sudskoj zgradi, ni na svestenike u crkvama. U toku celoga dana ove su ljude odvodili u razne krajeve predgradja. Odelenja nemacke vojske prodrli su u mesnu gimnaziju i uhapsila direktora gimnazije, sve profesore i 100 učenika visih razreda, starih vise od 15